

Nr 139

Utlåtande i anledning av väckt motion om underlättande för marinens personal att erhålla kompetens som befäl å handelsfartyg.

(4:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Stenkyrka *m. fl.* väckt motion (II: 472) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte an hålla om åtgärder för att på föreslagna vägar underlätta för marinens personal att erhålla kompetens som befäl å handelsfartyg.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från *chefen för marinen, sjöfartsstyrelsen* och *skolöverstyrelsen*. Se *Bilaga* till detta utlåtande

Utskottet. I yttrande över förevarande motion har chefen för marinen uttalat att möjligheter till formell överbetoning av skiljaktigheter mellan utbildning och sjötjänstgöring vid marinen och vid handelsflottan snarast bör undanröjas. På den nivå varom här är fråga anses sålunda tjänst på marinens fartyg principiellt böra vara kvalificerande och jämställd med tjänst på handelsfartyg. Sjöfartsstyrelsen däremot anser sig icke kunna tillstyrka motionärernas förslag att tjänst å marinens fartyg i alla avseenden skall likställas med tjänst å handelsfartyg. Styrelsen framhåller vidare att utbildningen vid sjöbefälsskolan är upplagd på den förutsättningen att eleverna har den föreskrivna praktiska förutbildningen. Ändringar i förevarande avseende måste därför föranleda omprövning av utbildningen särskilt vad avser lasthantering, sjömanskap, siktförhållanden ombord o. dyl. Skolöverstyrelsen slutligen framhåller bl. a. att utvecklingen synes medföra viss ändring av de olika personalgruppernas arbetsuppgifter. Med anledning härav anses en översyn av praktikkraven kunna bli erforderlig, varvid även de av motionärerna framförda åsikterna på nytt bör prövas.

Utskottet finner de av motionärerna anförda synpunkterna i och för sig värda beaktande. Såsom i ett av fartygsbefälsföreningen till sjöfartsstyrelsen avgivet yttrande i frågan anförts har emellertid utfärdandet av gällande

sjöbefälskungörelse av år 1960 föregåtts av ett omfattande utredningsarbete inom den s. k. bemanningsutredningen, samt Kungl. Maj:t och riksdagen så sent som för fem år sedan haft tillfälle att ta ståndpunkt till bland annat de frågor rörande behörighetsfordringar och behörighetsbevis som motionen avhandlar. Dessutom må erinras om att bemanningsutredningen i en särskild promemoria den 27 april 1964 till chefen för kommunikationsdepartementet redovisat sina överväganden i spørsmålet om rätt att för erhållande av behörighetsbevis enligt befälskungörelsen tillgodoräkna sig militär utbildning. Häröver har yttrande avgivits av bl. a. sjöfartsstyrelsen. Förslagen har resulterat i att bl. a. av utredningen förordade ändringar i sjöbefälskungörelsen vidtagits (jfr SFS 1966: 496).

Under hänvisning till det anförda och då motionärernas yrkanden i väsentliga delar numera synes tillgodosedda finner utskottet någon särskild framställning i ämnet från riksdagens sida i vart fall f. n. ej påkallad.

Utskottet hemställer,

att motionen II: 472 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 november 1966

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Axel Andersson, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Fritz Persson, Per Jacobsson, Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Harry Carlsson, Nils Theodor Larsson och Strandberg; samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström, Blidfors, Ståhl, Almgren, Eliasson i Sundborn, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, herrar Nihlfors, Lindholm, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Kårby, Cassel, Fagerlund, Berg och Petersson.

Yttranden över motionen II:472**Chefen för marinen (9. 5. 1966)**

1. Bestämmelser som reglerar utbildningen av sjökaptener, styrmän, sjöingenjörer och maskintekniker finns i *1959 års stadga för sjöbefälsskolorna i riket*. (SFS nr 425 30/6 1959). *1960 års Sjöbefälskungörelse* (SFS nr 487 3/6 1960) innehåller bl. a. bestämmelser som reglerar kraven på praktisk tjänstgöring på handelsfartyg för att erhålla behörighetsbevis — brev.

Tidigare fanns i *1936 års Sjöbefälsförordning* (SFS nr 315 12/6 1936) särskilda avsnitt som behandlade vilken *marin* utbildning som kunde tillgodoräknas som *civil* sjöbefälsutbildning och hur sjötjänstgöring i marinen kunde tillgodoräknas för att få behörighetsbevis som befäl i handelsflottan. Ett motsvarande samlat avsnitt av liknande bestämmelser finns ej i de ovan nämnda nya grundhandlingarna.

Sjöbefälsskolestadgan upptar i § 53 bestämmelser om komplettering av *utbildning* för personal som genomgått fullständig utbildning vid marinens utbildningsanstalter, medan däremot förslag till regler för hur sjötjänstgöring i marinen skall tillgodoräknas icke finns fastställda i någon stadga eller kungörelse.

2. 1957 års bemanningsutredning inlämnade 27/4 1964 till Statsrådet och Chefen för Kungl. Kommunikationsdepartementet en promemoria med förslag till vissa ändringar i Sjöbefälskungörelsen rörande rätten att i behörighetshänseende tillgodoräkna marin utbildning jämte förslag till författningstext.

Chefen för marinen yttrade sig över promemorian 26/8 1964. Yttrandet bifogas i kopia.¹

3. I detta sammanhang kan framhållas att representanter från marin-staben och Kungl. Sjöfartsstyrelsen 1963 studerade vad som var lika i den yrkesmässiga undervisningen inom marinen och sjöbefälsskolorna. Arbetet, som bifogas i kopia¹, utmynnar i förslag till vad marinens befäl på olika nivåer behöver komplettera i *teori* efter genomgången utbildning i marinen för att nå full likvärdighet med motsvarande sjöbefälsutbildning.

4. Med anledning av föreliggande motion och vad chefen för marinen tidigare yttrat i hithörande frågor får chefen för marinen sammanfattningsvis framföra att huvudfrågan i detta ärende är *hur tjänstgöring till sjöss på marinens fartyg bör tillgodoräknas för tillträde till navigations-skola och för erhållande av behörighetsbevis*.

Förslag härom har i samband med yttrande över 1957 års bemanningsutredning PM 27/4 1964, såsom tidigare anförts avgivits till Statsrådet och Chefen för Kungl. Kommunikationsdepartementet.

Chefens för marinen inställning är att möjligheter till formell överbetoning av skiljaktigheter mellan utbildning och sjötjänstgöring vid marinen och vid handelsflottan snarast bör undanröjas.

Chefen för marinen biträder således motionärernas uppfattning att — på den nivå varom här är fråga — tjänst på marinens fartyg principiellt bör vara kvalificerande och jämställd med tjänst på handelsfartyg.

¹ Här ej bilagt.

Sjöfartsstyrelsen (15. 5. 1966)

Bestämmelser angående befäl å svenska handelsfartyg m. m. återfinnes i Kungl. Maj:ts kungörelser den 3 juni 1960 (nr 487, sjöbefälskungörelse) samt den 7 februari 1964 (nr 15). Till grund för sjöbefälskungörelsen har legat ett betänkande av den 16 mars 1960 från 1957 års bemanningsutredning. I betänkandet framhöll utredningen, att det till befälsbemanningen hörande spörsmålet om rätt att för erhållande av behörighetsbevis enligt befälskungörelsen tillgodoräkna sig militär utbildning hade måst utbrytas till särskild behandling. Utredningen avsåg att i ett senare betänkande redovisa sina överväganden i denna fråga. Detta har skett i en den 27 april 1964 avgiven promemoria, varöver sjöfartsstyrelsen den 20 augusti 1964 till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Kommunikationsdepartementet avgivit yttrande. Förslaget gick i huvudsak, vad beträffar praktikfordringarna för erhållande av behörighetsbevis, ut på att sjöbefälskungörelsens regler skulle bibehållas med undantag av att militär personal skulle få något lättare att utfå styrmansbrev. I detta fall skulle kravet på 18 månaders praktik å handelsfartyg i nordsjöfart eller vidsträcktare fart sänkas till 12 månaders sådan tjänst. Mot detta förslag hade styrelsen ingen erinran. Sjöfartsstyrelsen kan icke tillstyrka motionärernas förslag att tjänst å marina fartyg i alla avseenden skulle likställas med tjänst å handelsfartyg.

Beträffande de under punkterna 2—3 framförda förslagen finner styrelsen icke påkallat att göra några uttalanden. Beträffande punkt 4 vill styrelsen endast framhålla att utbildningen vid sjöbefälsskolorna är upplagd på den förutsättningen att eleverna har den föreskrivna praktiska förutbildningen. Ändringar i förevarande avseende måste därför föranleda omprövning av utbildningen särskilt vad avser lasthantering, sjömanskap, arbetsförhållanden ombord o. d.

Ett från Sveriges fartygsbefälsförening i ärendet inkommet yttrande bifogas.¹

Skolöverstyrelsen (10. 5. 1966)

Motionärerna anser dels att sjötjänst på marinens fartyg skall med avseende på kompetens för civil tjänst tillgodoräknas på samma sätt som sjötjänst inom handelsflottan samt dels att vissa militära examina skall jämföras med olika examina vid sjöbefälsskola.

Skolöverstyrelsen får med anledning därav anföra följande synpunkter:

1. Tillgodoräknande av praktik inom marinen vid inträde till sjöbefälsskola och för rätt att där avlägga examen

Enligt gällande sjöbefälsskolestadga (17 §) skall den för inträde i sjöbefälsskola erforderade praktiken beräknas på samma sätt som vid meddelande av behörighetsbevis. Detsamma gäller för rätt att genomgå avslutande prövning.

Behörighetsbevis utfärdas av sjöfartsstyrelsen enligt regler i sjöbefälskungörelsen. Sjöfartsstyrelsen har för vissa fall utfärdat kompletterande detaljbestämmelser. (Sjöfartsstyrelsens meddelande serie A nr 15 — 1961). Vid intagning till sjöbefälsskola tillämpas dessa bestämmelser jämte sjöbefälsskolestadgan.

¹ Här ej bilagt.

I intagningsbestämmelserna för *maskintekniska linjen* stadgas beträffande sjötiden endast att densamma skall ha fullgjorts »till sjöss i fartygs maskinrum». I detta sammanhang förekommer alltså ingen skillnad mellan praktik på marinens fartyg och på handelsfartyg.

Enligt sjöbefälsskolestadgan erfordras för *nautiska linjen* viss minimitid dels på handels- eller fiskefartyg och dels viss tid i stor kustfart eller vidsträcktare fart.

För inträde i styrmanskurs skall således hela den erfordrade praktiken ha fullgjorts på däck på fartyg om minst 30 tons bruttodräktighet i stor kustfart eller vidsträcktare fart varav minst 12 månader i nordsjö- eller vidsträcktare fart. För inträde i skepparkurs skall minst 24 månader ha fullgjorts i stor kustfart eller vidsträcktare fart.

En förändring av sjöbefälsskolestadgan i den riktning motionärerna önskar borde följdriktigt även innefatta en ändring av dessa regler beträffande fart och fartygens storlek. Kustartilleriets fartyg torde liksom färjor, bogserbåtar m. fl. huvudsakligen syselsättas i inre fart.

Ifrågavarande regler har emellertid en styrande effekt på det blivande sjöbefälets val av praktik. Denna bör utöver praktisk kännedom om handelsfartyget, dess utrustning och uppgifter, genom arbetsgemenskap även ge det blivandet befälet kännedom om de olika personalgruppernas arbetsförhållanden och villkor. Det är därför önskvärt att sjöbefälsskolornas elever vid inträdet har en så allsidig och för handelsflottans sammansättning och syselsättning så representativ praktik som möjligt.

Skolöverstyrelsen anser därför att viss minimitid i handelsfartyg bör fordras för inträde på nautiska linjen vid sjöbefälsskola. Utvecklingen syns emellertid medföra viss ändring av de olika personalgruppernas arbetsuppgifter. Med anledning därav kan en översyn av praktikkraven bli erforderlig. Därvid bör även de av motionärerna framförda åsikterna på nytt prövas.

I särskilda fall kan avsteg från ifrågavarande regler för praktik vara motiverade.

Överstyrelsens dispensrätt enligt 117 § sjöbefälsskolestadgan bör därför utvidgas att innefatta även övriga inträdesfordringar i 15 och 16 §§ i samma stadga.

2. Tillgodoräknande av examen

Motionärerna anser att vissa examina inom marinen bör med avseende på civil kompetens jämföras med olika utbildningar vid sjöbefälsskolorna. Sådan jämförbarhet prövas av sjöfartsstyrelsen vid utfärdande av behörighetsbevis.